

ธรรมปิตี

สมเด็จพระญาณสังวร

สมเด็จพระสังฆราช

สกลมหาสังฆปริณายก

ขอให้ท่านและครอบครัว จงประสบ

แต่ความสุขความเจริญตลอดไป

ด้วยความปรารถนาดี

จาก

ม.ร.ว. อรุณรัตน์ กิติยากร

ม.ร.ว. อรุณรัตน์ กิติยากร

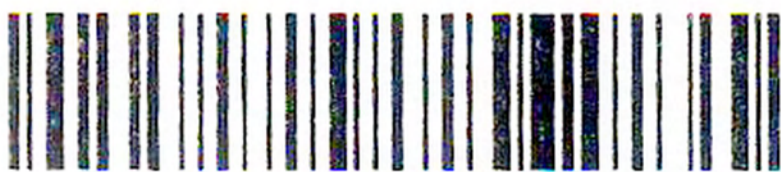
ธรรมปิตี

สมเด็จพระญาณสังวร

สมเด็จพระสังฆราช

สกลมหาสังฆปริณายก

วัดบวรนิเวศวิหาร
กุฏิหลวงกัมปนาทแสนยากร

3111102003065

ที่ พ. ๒๔๒/๒๕๓๓

สำนักเลขานุการ
สมเด็จพระสังฆราช
วัดบวรนิเวศวิหาร
กรุงเทพมหานคร

๑๔ กันยายน ๒๕๓๓

เรื่อง ขอรุขทานพระอนุญาต

นำบทพระธรรมเทศนาเรื่อง ธรรมปิติ

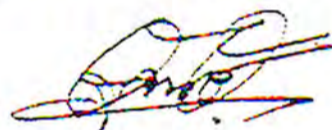
เจริญพร หม่อมราชวงศ์อดุลกิติ์ กิติยากร

ตามที่ท่านได้ขอรุขทานพระอนุญาตนำบทพระ
ธรรมเทศนาเรื่อง ธรรมปิติ พระธรรมเทศนาที่เจ้าพระ
คุณสมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหา
สังฆปริณายก ทรงแสดงเมื่อวันที่ ๒๕ พฤศจิกายน
๒๕๒๙ เนื่องในโอกาสอันเป็นวันตรงกับชาติกาลของ
หม่อมหลวงบัว กิติยากร จัดพิมพ์เพื่อเผยแพร่เนื่องใน

วโรกาสวันคล้ายวันเกิดของท่าน ซึ่งจะครบรอบ ๖๐ ปี
ในวันที่ ๒ พฤศจิกายน ๒๕๓๓ นี้ ด้วยความละเอียดแจ้ง
แล้วนั้น

ได้นำความกราบทูลทราบฝ่าพระบาทแล้ว ประ-
ทานอนุญาตให้จัดพิมพ์ได้ตามประสงค์ พร้อมนี้เจ้าพระคุณ
สมเด็จพระสังฆราช ทรงมีพระเมตตาประทานอนุโมทนา
ในกุศลจิตที่ท่านได้จัดพิมพ์หนังสือเผยแพร่ในครั้งนี้ ขอ
อำนาจบุญกุศลที่ได้บำเพ็ญแล้ว จงอำนวยผลสัมฤทธิ์
ประโยชน์สุขตามเจตนาประสงค์ทุกประการ

ขออำนาจพร

(พระอนิลมาน ฐมฺมสาภิโย)

ผู้ช่วยเลขานุการ

แทนเลขานุการสมเด็จพระสังฆราช

โทร. ๒๘๑-๒๘๓๑-๓

โทรสาร ๒๘๐-๐๓๔๓

คำนำ

หนังสือ **ธรรมปิที** เล่มนี้ สำเร็จได้
ด้วยพระกรุณาธิคุณของเจ้าพระคุณ
สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆ-
ราช สกลมหาสังฆปริณายกที่ทรงพระ
กรุณาประทานพระอนุญาตให้นำมา
พิมพ์เผยแพร่เป็นธรรมวิद्याทาน แก่ผู้
ซึ่งมีความเลื่อมใสในหลักพระคำสอน
ของบรมศาสดาอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า
จึงใคร่ขอกราบนมัสการสำนึกในพระ
กรุณาธิคุณ เจ้าพระคุณสมเด็จพระญาณ
สังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหา-
สังฆปริณายกไว้ ณ โอกาสนี้ พระธรรม

เทศนาที่เจ้าพระคุณสมเด็จพรสังฆราช
ทรงแสดงย่อมนับเป็นคติเตือนใจชี้แนะให้
ผู้สนใจนำมาประพฤติปฏิบัติ และ
ฝึกอบรมตน เพื่อเป็นหนทางนำไปสู่วิถี
ชีวิตที่สงบสุขสมบูรณ์ตลอดกาล

ม.ร.ว. อรุณรัตน์ กิติยากร

ม.ร.ว. อรุณกิติ์ กิติยากร
วังเทเวศม์

๒ พฤศจิกายน ๒๕๓๓

ธมฺโม หเว รกฺขติ ธมฺมจารี
ธรรมย่อมรักษาผู้ประพฤติธรรม

ธมฺมจารี สุขํ เสติ
ผู้ประพฤติธรรม ย่อมอยู่เป็นสุข

หลักของพระพุทธศาสนา

1. ไม่ทำบาปทั้งปวง
2. ทำกุศลให้ถึงพร้อม
3. ชำระจิตของตนให้ผ่องแผ้ว

- สิ่งใดดีมีประโยชน์แก่จิตใจ ผู้มีปัญญา
ย่อมแสวงหา
- จิตใจที่สมบูรณ์ด้วยธรรม มีประโยชน์
ให้แก่ความรื่นรมย์
- จิตใจเป็นสมบัติที่มีค่ายิ่ง เหนือสมบัติ
ทั้งปวง จึงควรระวังรักษาหวงแหนให้
ยิ่งกว่า
- ทำใจให้เป็นอิสระจาก อารมณ์

พระพุทธองค์ ทรงเปล่งอุทาน
ปรารภสุข ๔ ประการ คือ

สุข เพราะความสงบ

สุข เพราะไม่เบียดเบียน

สุข เพราะปราศจากโรค

สุข อย่างยอด คือ การนำ

ความถือตัว ออกเสียได้

การได้เห็น - ได้ฟังพระธรรม
คำสอน
ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า
เป็นสิ่งที่ประเสริฐเลิศที่สุด
ในชีวิต

พุทธศาสนิกชน
ควรสนใจ ศึกษาธรรมะ
และช่วยเผยแพร่พระธรรม

การให้ธรรม
ย่อมชนะการให้ทั้งปวง

สารบาญ

พระธรรมเทศนา แสดงโดย

สมเด็จพระญาณสังวร

สมเด็จพระสังฆราช

สกลมหาสังฆปริณายก

วัดบวรนิเวศวิหาร

เรื่อง	หน้า
ธรรมปิตี	
สมเด็จพระญาณสังวร	๑
คติธรรมคำสอนในพุทธศาสนา	๒๐
คติธรรมคำสอนของ	
พระราชสังวรวิมล (หลวงปู่โต๊ะ)	๓๓
โอวาทของท่านเหลียวฟาน	๓๕
ให้ใครเลี้ยงดี	๔๑

ความหวังของผู้มีศีล ย่อมสำเร็จได้
เพราะเป็นของบริสุทธิ์

ภิกษุอาศัยบุคคลใดแล้ว กุศลธรรม
ไม่เกิด ไม่ควรสมาคมด้วยบุคคลนั้นเลย
ควรหลีกเลี่ยง จากไปโดยเร็วไม่ต้องบอก
ลา

แต่บุคคลใดพัวพันด้วยแล้ว กุศล
ธรรมเจริญ ควรพัวพันคบหาสมาคม
ด้วยบุคคลนั้นตลอดชีวิต ไม่ควรหลีกเลี่ยง
ห่างไป แม้จะถูกขับไล่

พระพุทธทวณะ

ธรรมปิตี

พระธรรมเทศนา แสดงโดย

สมเด็จพระญาณสังวร

สมเด็จพระสังฆราช

สกลมหาสังฆปริณายก

ธรรมปิตี สุขํ เสติ วิปฺปสนฺนํ เอตสา
อริยปฺปเวทิตฺเต ธรรมเม สทา รมตี
ปณฺทิตฺโต

ขอถวายพระพร เจริญพระราชสิริ
สวัสดิ์พิพัฒน์มงคลพระชนมสุขทุกประ-
การ จงมีแต่สมเด็จพระบรมบพิตรพระราช
สมภารพระองค์ สมเด็จพระปรมมุนี

ธรรมิกมหาราชราชาธิราชเจ้า ผู้ทรงพระ-
 คุณอันประเสริฐ พร้อมทั้งสมเด็จพระ
 บพิตรพระราชสมภารพระองค์สมเด็จพระ
 พระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ผู้
 ทรงพระคุณอันประเสริฐ

เนื่องในวันนี้ เป็นวันตรงกับวันชาติ-
 กาลของ ม.ล.บัว กิตติยากร จึงทรงพระ
 มหากรุณาทรงบำเพ็ญพระราชกุศลจัด
 สังฆทาน ให้ท่านได้ถวายในพระสงฆ์
 เป็นการทรงปฏิบัติการในอุปการะปฏิบัติ
 ทั้งปวง ที่ท่านได้มีแต่สมเด็จพระบรมบพิตร
 พระราชสมภารเจ้าทั้งสองพระองค์ และ
 ท่านก็ได้ถวายสังฆทาน ในการพระราช-

กุศลที่ได้ทรงจัดขึ้นนี้แล้ว เป็นอันว่า
 สมเด็จพระบรมบพิตรพระราชสมภารเจ้า
 ทั้งสองพระองค์ ได้มีพระมหากุณา
 พระราชทานให้ท่านได้บำเพ็ญเพิ่มพูน
 อริยทรัพย์ในพระพุทธศาสนา อันเกิด
 จากทานบ้าง ศิลป์บ้าง และภาวนาบ้าง
 ทำให้ท่านได้ปิติในธรรม เป็นไปตามพระ
 พุทธภาชิตที่ตรัสไว้ว่า

*ธมฺมปีติ สุขํ เสติ วิปฺปสนฺนฺเนน
 เจตฺตสฺส ผู้มีใจผ่องใสแล้ว มีปิติในธรรม
 ย่อมอยู่เป็นสุข อริยปุปฺปเวทิตฺเต ธมฺเม
 สทา รมติ ปณฺทิตฺโต บัณฑิต คือผู้
 ดำเนินกิจด้วยปัญญา ย่อมอภิรมย์เพลิด*

เพลีนบันเทิงใจในธรรม ที่พระอริย-
 สัมมาสัมพุทธเจ้าประกาศไว้แล้วทุก
 เมื่อดังนี้

ธรรมปฏิบัติ ปฏิบัติในธรรมนี้ ย่อมเป็น
 เครื่องเจริญอายุแห่งชีวิต เจริญวรรณะ
 สุขะ และผละ เพราะฉะนั้นผู้ที่มีปฏิบัติใน
 ธรรม จึงเป็นผู้อยู่เป็นสุข เจริญอายุ
 วรรณะ สุขะ ผละทั้งปวง แต่ ปฏิบัติใน
 ธรรมนี้ จะบังเกิดมีขึ้นได้ก็ด้วยอาศัย
 ความที่มีใจผ่องใสอภิรมย์ ยินดีใน
 ธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรง
 ประกาศไว้

ความมีใจผ่องใสนั้น ก็พึงเริ่ม

ด้วยความที่มีใจประกอบด้วย ศรัทธา
 ความเชื่อปสาทะความเลื่อมใสในพระ
 พุทธาทิรัตนตรัย รัตนะ ๓ คือ พระ
 พุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ อันจะนำ
 ให้เป็น ผู้ปฏิบัติเข้าทางแห่งคำสั่งสอน
 ของพระพุทธรเจ้า การปฏิบัติเข้าทางนี้
 ย่อมเป็นไปได้ แม้มิได้มีความตั้งใจ
 บางทีนึกว่า มิได้ปฏิบัติ หรือปฏิบัติไม่ได้
 แต่ว่ามีใจผ่องใส ดังถวายวิสาขนามา
 การปฏิบัติก็ย่อมเข้าทางเอง พระพุทธร-
 เจ้าได้ตรัสแสดงการปฏิบัติที่เข้าทางไว้
 อันเป็น หลักสำคัญ ซึ่งจะต้องใช้การ
 ปฏิบัติทั่วไปก็คือ โพชฌงค์ ที่เป็นองค์
 ของความรู้ ได้แก่

1. สติ ความระลึก กําหนดนึกคิด
พิจารณา

2. ธรรมะวิจยะ หรือ ธรรมวิจย
ความเลือกเฟ้นธรรม

3. วิริยะ ความเพียร ละฝ้ายที่เป็น
อกุศล อบรมฝ้ายที่เป็นกุศล

4. ปีติ ความอิมใจ ความตุดติมใจ

5. ปัสสธิ ความสงบกาย-สงบใจ

6. สมานธิ ความทิมใจสงบตั้งมั่น และ

7. อุเบกขา ความทิมใจกําหนดรู้
อยู่ในจิตใจเอง วางสิ่งทังปวงได้ หยุดจิต
ทังปวงได้โดยไม่ว้าวุ่น

โพชฌงค์ ๗ นี้ เมื่อปฏิบัติเข้าทาง
แล้ว ก็เป็นไปเอง โดยที่ไม่ได้ตั้งใจปฏิบัติ
ก็เป็นไปเอง แต่พระพุทธรเจ้าซึ่งทรงเป็น
ผู้รู้ผู้เห็น ได้ทรงจำแนกแจกแจงแสดงไว้
เพื่อให้ทราบเป็นหลักในการดำเนินที่เข้า
ทางข้อแรก

สติ คือความระลึกได้ ความกำหนด
รู้ ตั้งต้นแต่ระลึกถึงคุณของพระพุทธรเจ้า
คุณของพระธรรม คุณของพระสงฆ์
คุณของ ทาน ศีล ความดีทั้งปวง ซึ่ง
ตนเองได้ปฏิบัติและจะระลึกด้วยใจ หรือ
ระลึกและสวดสรรเสริญคุณพระรัตนตรัย
ไปด้วยวาจาตั้งนี้ก็ได้อีก และเมื่อเป็นดังนี้

แล้ว ก็จะทำให้จิตใจเข้าถึงสิ่งที่บริสุทธิ์
คือ พระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์
ทาน ศีล ภาวนา และความดี เป็นต้น
ความดีต่าง ๆ ที่ตนเองได้ปฏิบัติมา ทำ
ให้จิตใจนี้บังเกิดความผ่องใส อันความ
ผ่องใสนี้แหละ เป็นรัตนะ คือ แก้วอยู่
ในใจ เป็นไปเองโดยไม่ต้องคิดว่า จะ
ต้องให้เป็นแก้วขึ้นในใจ จะต้องปฏิบัติ
อย่างนั้นอย่างนี้ เพียงแต่ตั้งใจระลึกถึง
คุณของ พระพุทธเจ้า พระธรรม และ
พระสงฆ์ และแม้คุณของตนเองนั้นเอง
คือความดีต่าง ๆ ของตนที่ตนได้ปฏิบัติ
มา ผลพิสุจน์ของความดี ซึ่งถึงแม้จะไม่

บังเกิดผล หรือยังไม่ได้บังเกิดผลตามที่
 ต้องการก็ตาม แต่เมื่อเป็นความดีแล้ว
 ต้องเป็นความดีอยู่นั่นเอง และเป็นธรรมะ
 อันศักดิ์สิทธิ์ ที่รักษาตนเองให้มีความ
 สุขสวัสดิ์ โดยที่ทำให้เกิดความอบอุ่นใจ
 มีความสุขใจ มีความสบายใจ เพราะ
 ฉะนั้น **สติที่ระลึกถึงสิ่งที่บริสุทธ์ คือ**
พระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์
และคุณของตนเองที่ได้ปฏิบัติกระทำ
คือ ความดีต่าง ๆ ที่ได้กระทำแล้ว จึง
เป็นเหตุทำให้ใจผ่องใส และเมื่อใจ
ผ่องใสแล้ว จะได้ปัญญา คือ ความรู้
ขึ้นเองในใจของตนเองว่า อะไรผิด

อะไรถูก อะไรมีโทษ อะไรไม่มีโทษ
 เพราะว่า ทุก ๆ คนนั้น ต่างก็มีปัญญา
 เป็นพื้นอยู่แล้ว แต่ว่าปัญญานั้น ยังไม่มี
 โอกาสที่จะส่องแสงให้เป็นความรู้อันถูกต้อง
 ต้องขึ้น เพราะยังมีความขุ่นมัวต่าง ๆ มี
 อารมณ์ต่าง ๆ ที่มาพัวพันหุ้มห่อ ฉะนั้น
 เมื่อมาสนใจไปสู่สิ่งที่บริสุทธิ์ ด้วยวาจา
 ที่สวดสรรเสริญก็ดี ด้วยความระลึกถึง
 ลำพังใจก็ดี ก็เป็นอันว่า สตินี้เอง นำ
 ใจเข้าไปสู่สิ่งที่บริสุทธิ์ เมื่อนำใจเข้าไป
 ไปสู่สิ่งที่บริสุทธิ์ ใจนี้ก็เป็นที่แก้ว พระ
 พุทธเจ้า จึงมาเป็นรัตนหะของใจ ความ
 จริงนั้น สิ่งทีบริสุทธิ์และศักดิ์สิทธิ์เหล่านี้

ท่านผู้ที่ได้บำเพ็ญบารมีมาเป็นอันมาก
 ย่อมมีพร้อมอยู่แล้ว เท่ากับแวดล้อมอยู่
 แล้ว ระวางรักษาอยู่โดยใกล้ชิดแล้ว เป็น
 แต่เพียงว่าจิตใจนี้ ยังไม่พร้อมไปสู่สิ่งที่
 เป็นแก่นนี้ ซึ่งรออยู่แล้ว มีอยู่แล้ว ได้
 ปฏิบัติแล้ว ได้บำเพ็ญมาแล้ว เพราะ
 ฉะนั้นจึงเพียงแต่นำใจนี้เอง เข้าไปสู่สิ่งที่
 ที่บริสุทธิ์ ด้วยสติระลึกถึงดังนี้ ใจก็จะ
 เป็นแก้วขึ้นมา และแก้วต่าง ๆ ที่มีอยู่
 พร้อมแล้ว คือ พระรัตนตรัย และความดี
 ต่าง ๆ ก็จะเข้ามาสู่ใจอย่างแจ่มชัด และ
 ทำให้จิตใจนี้ได้ปัญญา คือความรู้ที่เป็น

ธรรมวิจย ขึ้นเอง คือ จะรู้ว่าอะไรดี อะไรไม่ดี อะไรมีโทษ อะไรไม่มีโทษ และก็จะนำไปให้บังเกิดการเว้นสิ่งที่ป็นโทษ สิ่งที่ไม่มีประโยชน์ ทำให้รักษาสิ่งที่ป็นคุณ สิ่งที่เป็นประโยชน์ไว้ที่ใจนี้แหละ เป็น

วิริยะ ขึ้นมาเอง โดยไม่ต้องคิดที่จะปฏิบัติ แต่ก็ป็นไปเอง และเมื่อป็นดังนี้แล้ว จิตใจที่ป็นแก้วขึ้นมา ที่ส่องใสขึ้นมา ที่บริสุทธิ์ขึ้นมา ปราศจากอารมณ์ที่หุ้มห่อ ปราศจากเครื่องเศร้าหมองที่หุ้มห่อ ย่อมจะผุดเป็นปีติ

ปีติ คือ ความอิมใจ ความดูดีมีใจ

โนแก้ว คือพระรัตนตรัย คุณความดีทั้งหลายเป็นธรรมปิติ ปิติในธรรม ความมีปิติในธรรม ก็คือในจิตใจอันประกอบด้วยแก้วที่มีอยู่แล้วนี่แหละ และเมื่อเป็นดังนี้แล้ว ก็จะได้

ปัสสัทธิ คือ ความสงบกาย สงบใจ
 ขึ้นเอง ได้

สมาธิ คือ ความที่จิตตั้งมั่นสงบขึ้น
 เอง และได้

อุเบกขา คือ ความที่จิตสงบ อยู่กับ
 สิ่งที่เป็นแก้วในใจ คือสิ่งที่บริสุทธิ์นี้จึง
 เป็นใจที่วางปล่อย เป็นใจที่สงบนิ่ง ไม่
 วุ่นวาย อันนี้แหละอุเบกขา คือความที่ใจนี้

เองสงบอยู่ในใจ สงบอยู่กับสิ่งที่บริสุทธิ์
 สงบอยู่กับสิ่งที่ป็นรัตนะ คือแก้ว เพราะ
 ฉะนั้น การปฏิบัติดังนี้ ที่พระพุทธเจ้าทรง
 สั่งสอนไว้ ซึ่งเป็นทางปฏิบัติ ที่จะนำเข้า
 ทางแห่งธรรมปฏิบัติ ปฏิบัติในธรรม อันจะนำ
 ให้เจริญ อายุ วรรณะ สุขะ พละ และ
 นำให้สงบโรคอาพาธต่าง ๆ พระสัมมา
 สัมพุทธเจ้า จึงได้ทรงแสดงโพชฌงค์
 ทั้ง ๗ นี้โปรดพระโมคคัลลานะและพระ
 มหากัสสปผู้อาพาธ เมื่อท่านได้สดับ
 โพชฌงค์ ๗ นี้ไว้ เป็นทางปฏิบัติที่เป็น
 หลักทั่วไป และเมื่อปฏิบัติให้เข้าทางเริ่ม
 ด้วยสติข้อเดียวเท่านั้น เมื่อปฏิบัติให้

เข้าทาง นำใจเข้าไปสู่แก้วทั้งหลาย ที่มี
 อยู่แล้ว ที่ปฏิบัติอยู่แล้ว พร้อมมูลอยู่แล้ว
 ท่านผู้มีบารมีอย่างสูง ซึ่งได้ทรงปฏิบัติ
 มา เป็นพระราชามหากษัตริย์ และเป็น
 ผู้ที่บำเพ็ญคุณงามความดีทั้งหลาย ย่อม
 มีบารมีทั้งปวงอยู่แล้วบริบูรณ์แล้ว เป็น
 แต่เพียงว่า นำใจให้เข้าสู่รัตนะ คือแก้ว
 ดวงนี้ ก็จะเป็นเหตุให้ ธรรมะกับปฏิบัติ
 อื่น ๆ ก้าวเข้ามาเอง โดยไม่ต้องคิดว่า
 จะปฏิบัติ หรือจะปฏิบัติไม่ได้ แต่ว่า
 ธรรมะเหล่านี้เจริญขึ้นเองได้ตามขั้น เมื่อ
 ปฏิบัติให้เข้าทางได้ใจขั้นแรก เพียรนำ
 ใจสู่แก้วทั้งหลายให้พบแก้วทั้งหลายที่มี

อยู่แล้วในใจนี้เอง

เพราะฉะนั้น สมเด็จพระบรมบพิตร
พระราชสมภารเจ้าทั้งสองพระองค์ ได้มี
พระมหากรุณา ประราธวันอันตรงกับ
ชาติกาลของ ม.ล.บัว กิตติยากร ทรง
พระกรุณาโปรดเกล้า ให้ท่านได้บำเพ็ญ
ถวายสังฆทานในครั้งนี้ จึงเป็นการที่ได้
พระราชทานอริยทรัพย์แก่ท่าน ให้ท่าน
เจริญด้วย ทาน ศีล ภาวนา อันจะนำ
ให้ท่านได้ธรรมปีติความสุขในธรรม อัน
เป็นทางเจริญ อายุ วรรณะ สุขะ พละ
เป็นอันได้พระราชทาน อายุ วรรณะ
สุขะ พละ แก่ท่าน

เพราะฉะนั้น จึงขออำนาจคุณพระศรีรัตนตรัย และพระราชกุศลบารมี ทั้งปวงได้อภิบาลรักษาสมเด็จพระบรมพิตรพระราชสมภารเจ้าทั้งสองพระองค์ พร้อมทั้งสมเด็จพระราชชนนี พระพี่นาง พระราชโอรสธิดาทั้งปวง พร้อมทั้งข้าราชการบริพารและได้โปรดอภิบาลรักษาม.ล.บัว กิตติยากร ซึ่งได้ปฏิบัติเป็นปฏิการและอุปการะปฏิบัติทั้งปวง ให้ท่านได้มีจงเป็นไปเพื่อ อายุ วรรณะ สุขะ พละ เพื่อปิติในธรรมเพื่อความเจริญยิ่ง ๆ ขึ้นไป ทุกประการ

ขอถวายพระพร

ชยันโต.....

พระพุทธเจ้าตรัสสรรเสริญกิจ ๒

อย่าง ว่าควรทำ คือ

“พูดถูกต้อง หรือ หนึ่งอย่างประเสริฐ”

* เพียงแต่ คิดถึงคุณของพระพุทธเจ้า
จิตใจก็จะผ่อนคลาย อิ่มเอิบด้วยความ
สุข และเกิดความมั่นใจในตนเองได้

* คนโง่นั้น เมื่อยังยอมอาศัยปัญญา
ของคนฉลาดอยู่ ก็ยังพอรักษาตน
เองได้

แต่เมื่อโง่อวดฉลาดขึ้นมาเมื่อใด ก็เกิด
วิบัติเมื่อนั้น คนโง่ จะต้องแสดงโง่
ออกมาจนได้

สมเด็จพระญาณฯ

คติธรรม คำสอน ในพุทธศาสนา

* พระพุทธเจ้า เคยถูกกระฟือช่าว
 นินทาว่าร้าย ได้ตรัสสอนพวกภิกษุ
 เมื่อถูกด่าว่า

คนที่พูดด้วยคำหยาบคาย-คำไม่จริง
 จะไปนรก คนไม่มีการอบรม ไม่
 สำรวม ย่อมพูดทิ่มแทงผู้อื่นด้วยวาจา
 ภิกษุฟังคำหยาบคายที่คนอื่น ๆ เปล่ง
 ออกมา ฟังมีจิตไม่ขุ่นเคือง ทำใจให้
 ยับยั้ง มีความอดกลั้น ทนทานไม่สะดุ้ง
 สะเทือน ไม่ได้ตอบ

* มีพราหมณ์ผู้หนึ่ง ด่าว่าพระพุทธ-
 เจ้าด้วยคำหยาบคาย

- พระพุทธเจ้าได้ตรัสถามว่า ท่านเคยมีญาติมิตรมาเป็นแขกของท่านบ้างหรือไม่

พราหมณ์กราบทูลว่า บางคราวก็เคยมี

ตรัสถามว่า ท่านเคยจัดอาหารหรือสิ่งของต้อนรับแขกเหล่านี้บ้างหรือไม่

กราบทูลว่า บางคราวก็เคยจัด

ตรัสถามว่า ถ้าแขกเหล่านั้นไม่รับประทาน ของจะตกแก่ใคร

กราบทูลว่า ก็ตกแก่ข้าพระองค์นั้นแหละ

ตรัสว่า คำที่ท่านด่าว่าก็เช่นเดียวกัน

คือท่านดำ่ว่าเราต่าง ๆ เราไม่รับคำ
ดำของท่าน คำดำก็ตกเป็นของท่าน
เอง ส่วนผู้ที่ดำ่ว่าโต้ตอบเรียกว่า เป็นผู้
บริโหมคดำดำ เราไม่บริโหมคดำดำร่วม
กับท่าน คำดำว่าทั้งหมดนั้นจึงตกเป็น
ของท่านดังกล่าวนั้นแหละ

- * การอยู่ร่วม ร่วมมือกับผู้วิสัยต่างกัน
ยอมนำภัยพิบัติมาสู่ตน
- * ผู้ให้ร้าย ไม่จำเป็นต้องเป็นคนที่ไม่โกรธ
หรือเกลียดชัง

ผู้เคารพนับถือ ถ้าจำผิด-เข้าใจผิด พูด
ด้วยความเข้าใจผิดนั้น เป็นทางให้
ร้ายได้เหมือนกัน

- * ผู้ใดสรรเสริญคนที่ควรติ ติคนที่ควรสรรเสริญ
ผู้นั้นชื่อว่า ใช้ปากเลือกเก็บความชั่ว
จะไม่ประสบความสำเร็จเพราะความ
ชั่วนั้น
- * คบมิตรชั่ว ย่อมถูกคนดีเข้าใจไปใน
ฐานะอันชั่ว
- * ผู้หลงผิด เพราะขาดสติระมัดระวังใจ
และขาดปัญญาพิจารณา
- * บัณฑิต ไม่ควรเป็นเพื่อนกับคน سوء
เสียด คนมักโกรธ คนตระหนี่ คน
เพเลียดเพเลียดในสมบัติ เพราะการสมคบ
กับคนชั่ว เป็นความเลว

* ผู้มีปัญญา ย่อมไม่ขอ ผู้ขอย่อมไม่
เป็นที่รัก

* สมัยใดที่ผู้บริหารไม่ตั้งอยู่ในธรรม
สมัยนั้น ข้าราชการ-ประชาชน ชาว
นิคมชนบท ก็ไม่ตั้งอยู่ในธรรมด้วย
ในห้วงมนุษย์ ผู้ใดได้รับยกย่องว่า
ประเสริฐ ถ้าไม่ประพฤติธรรม ประ
ชาชนก็พลอยไม่ประพฤติตามด้วย
แวนแคว้นทั้งปวงก็อยู่เป็นทุกข์

* อสัตบุรุษ ประกอบด้วยธรรม ๔
ประการ คือ

๑. ไม่ต้องถาม ก็เปิดเผยความชั่ว
ของคนอื่น ยิ่งถูกถาม ยิ่งกล่าวความ
ชั่วของผู้อื่นอย่างพิสดาร

๒. แม้ถูกถาม ก็ไม่เปิดเผยคุณความดีของผู้อื่น หรือเปิดเผยก็ไม่บริบูรณ์ ไม่พิสดาร

๓. แม้ถูกถาม ก็ไม่เปิดเผยความชั่วของตน หรือเปิดเผยก็ไม่บริบูรณ์ ไม่พิสดาร

๔. ไม่ต้องถาม ก็เปิดเผยคุณความดีของตน ยิ่งถูกถาม ยิ่งกล่าวความดีของตนอย่างพิสดาร

* พระพุทธองค์ทรงแสดงสิ่งที่เลิศ ๔ อย่าง คือ ศีล-สมาธิ-ปัญญา-วิมุตติ (ความหลุดพ้น) ได้ตรัสตอบคำถาม พระอานนท์ เรื่องความชั่ว ๔ อย่าง

คือ

ความโกรธ ความริษยา ความตระ-
หี่ ความมีปัญญาทราวม ว่าเป็นเหตุ
แห่งความเสื่อม จะไม่ได้ทำการงาน
ไม่ได้โอชะแห่งการงาน

* ทรงแสดงความชั่ว-ความดี ฝ่ายละ
๔ อย่าง คือ เป็นเหตุให้บุคคลตก
นรก-ขึ้นสวรรค์ บุคคล ๔ ประเภท

คือ

มีดมา

มีดไป

มีดมา

สว่างไป

สว่างมา

มีดไป

สว่างมา

สว่างไป ทรงแสดงว่า

เกิดมาไม่ดี

ทำความชั่ว

เกิดมาไม่ดี ทำความดี

เกิดมาดี แต่ทำความชั่ว

เกิดมาดี และทำความดี

ดี-ชั่ว คือสุจริตและทุจริต

บุญ-บาป คืออะไร

บุญ คือ สิ่งใดก็ตาม ที่นึกถึง-กระทำ แล้ว ใจเป็นสุข เกิดปีติอิ่มเอิบ สงบ เย็น อยากให้ผู้อื่นรู้สึกเช่นนั้นบ้าง เป็น ความสุข เป็นบุญ คือใจเป็นสุข

บาป คือ สิ่งที่เกิดหรือกระทำแล้ว ก่อให้เกิดความรุ่มร้อน กระทบกระวายนใจไม่สงบ เป็นความเดือดร้อนทั้งตนเองและผู้อื่น เป็นความทุกข์ เป็นบาป

- สังคม คือ กลุ่มของคนที่มารวมกัน ถ้าคนกลุ่มนั้น ปฏิบัติตนเป็นคนดีตามหลักพระพุทธศาสนา สังคมนั้นเป็นธรรม แต่ถ้าสังคมนั้น เชื่อว่าคนรวย จึงจะมีเกียรติ ก็จะมุ่งแต่จะหาวิธีทำให้ตัวเองรวย โดยไม่คิดว่า วิธีจะพาให้รวยนั้นเป็นอย่างไร จะไม่ปฏิบัติตนเป็นคนดีตามหลักศาสนา ไม่เป็นธรรม ไม่มีความถูกต้อง ไม่สุจริตยุติธรรม เราจะเลือกอยู่ในสังคมใด?
- บุคคลใด ไม่พร้อมที่จะปรับปรุงตัวเอง แม้พระพุทธเจ้าผู้มีพระปัญญาเลิศล้ำก็ ไม่สามารถโปรดให้เขาดีขึ้นได้

- เมื่อใดเราตกอยู่ในความทุกข์ยากลำบาก เราจะรู้จักตัวเอง รู้จักเพื่อนฝูงญาติมิตร จะรู้ว่า ใครดี-ใครไม่ดี
- ท่านสอนไม่ให้ยึดมั่นกับสิ่งใด เพราะทุกสิ่งไม่เที่ยง ย่อมแปรปรวนเปลี่ยนแปลงไปได้เสมอ ไม่เที่ยงแท้แน่นอนอะไร ทุกสิ่งที่เกิดขึ้นกับชีวิตเรา เป็นเพียงละครฉากหนึ่ง ซึ่งเกิดขึ้นจากเหตุของการกระทำของเราเองทั้งสิ้น

พระพุทธองค์ตรัสไว้ว่า “ผู้ใดดูแลอุปฏฐากคนเจ็บไข้ ก็เหมือนดูแลเราตถาคต”
คนป่วยนั้น

บางคนป่วยแต่กาย ใจไม่ป่วยด้วย
บางคนป่วยทั้งกาย ป่วยทั้งใจ

บางคนกายป่วยน้อย แต่ใจเจ็บมาก
 บางคนกายป่วยมาก และใจยังเจ็บมาก
 ด้วย

คนที่ป่วยทั้งกายและใจ ก็เพราะต้อง
 อดทน-อดกลั้น เก็บกดความคับแค้นไว้
 นาน เมื่อใจถูกทำร้ายให้เครียดอยู่เสมอ
 จึงทำให้เจ็บป่วย

หากเป็นคนพอมีพื้นฐาน
 ของใจอยู่บ้าง มีการอบรมมาดี ก็
 จะระวังรักษาตัว รักษาใจ ให้สงบระงับ
 ทุเลาดีขึ้นได้ คิดหาสิ่งที่จะช่วยให้จิตใจ
 ดีขึ้นได้

แต่ หากไม่มีการอบรมมาก่อน ก็จะหา
 ทางออกตามอริยาสัยที่เคยชินเคย

เป็น ที่เคยเห็นมาก่อน เพิ่มทุกขโทษ
ให้ยิ่งขึ้น

- * ควรหาทางช่วย ให้คนป่วยมีกำลังใจ
มีความหวัง จะหายป่วยได้เร็ว ควร
หาธรรมะมาเล่าให้ฟัง เพื่อสบายใจ
ให้ใช้ความเจ็บป่วยเป็นบทเรียน เป็น
โจทย์สอนใจให้เห็นสังขารม เกิด-
แก่-เจ็บ-ตาย-ทุกข์-สุข เป็นเรื่อง
ธรรมดาที่เกิดขึ้นกับทุกๆ คน ให้อยู่
กับความจริง ยอมรับสภาพตาม
ความเป็นจริง ใช้สติปัญญาพิจารณา
ให้เห็นธรรม ให้ใจมีธรรมะเป็น
ที่เกาะเกี่ยวอาศัย ก็จะเพลิดเพลิน

ไม่ปล่อยให้ใจหมกมุ่นกับสิ่งที่ทำให้
ใจเป็นทุกข์ ช่วยให้เขาสบายใจ
เขาจะอารมณ์ดี สัมความเจ็บไข้ -
ความทุกข์ต่างๆ ได้ เมื่อจิตใจมี
กำลังดีขึ้น ความเจ็บไข้ต่างๆ จะ
หายไปได้โดยเร็ว
การทำได้เช่นนี้ เป็นการปฏิบัติ
ตามคำสอนของพระพุทธองค์

- ปัญหาทุกอย่างเกิดจากใจของมนุษย์ เพราะใจคิดปรุงแต่งไปต่าง ๆ จึงเกิดเป็นปัญหา เมื่อจับใจได้พิจารณาให้ดี จะไม่มีปัญหา จงแก้จากใจ-จากภายใน มิใช่จากภายนอก หรือจากผู้อื่น เหตุที่มีความทุกข์ เพราะไม่ฉลาดฝึกหัดอบรมตนเอง ตามทางที่จะให้เกิดความสุข
- การทำความดี มักทวนกระแสความพอใจของผู้อื่น จงตั้งใจมุ่งมั่นทำความดีตลอดไป อย่าย่อท้อ อย่าหวั่นไหวกับปากคน

* กรรมที่ตนทำไว้ จะดีหรือชั่ว ผล
ของกรรมย่อมเกิดที่ใจของตนเอง
กรรมที่ได้ทำไว้แล้ว จำแนกมนุษย์ให้
เป็นอยู่และเป็นไปต่าง ๆ กัน

หลวงปู่โต๊ะ

ท่านเหลียวฝาน เป็นขุนนางจีนในแผ่นดิน
หมิง (เกิดราว พ.ศ.2092) ก่อนที่ท่านจะเข้า
รับราชการ ท่านได้พบพระเถระที่ทรงคุณ-
วิเศษท่านหนึ่ง ได้สอนให้ท่านเหลียวฝานเข้า
ถึงพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง โดยพัฒนา
ตนเองด้วยวิธีการของพระพุทธเจ้า ปฏิบัติ
อย่างจริงจังใน ศิล สมาธิ และปัญญา

คำสอนของท่านเหลียวฝาน ถือเป็นแบบ
ฉบับในการประพฤติดีปฏิบัติชอบ ตามหลัก
พระธรรมคำสอนของสมเด็จพระสัมมาสัม-
พุทธเจ้า

โอราทของ ท่านเหลียวฝาน

* ผู้ที่สาละวนอยู่กับการแสวงหา ลาภ-ยศ-ชื่อเสียง-เงินทอง โดยไม่คำนึงถึงศีลธรรม จะต้องตกอยู่ในความหายนะในวันหน้า ปลุกเขาให้ตื่นจากความฝัน ให้ความรู้ความคิดที่ดั่งามแก่เขา

* คนดี กับคนเลว มักจะคบกันไม่ได้ คนชั่ว มักเกลียดชังคนดี คนดี มักเป็นคนตรง ไม่กลัวใคร ไม่กลัวตาย ไม่สนใจความหรูหราฟุ่มเฟือย คนดี มักตกเป็นขี้ปากคนชั่วที่ชอบวิจารณ์คนผิด ๆ ควรช่วยปกป้องคนดี และชี้ทาง

ให้คนชั่วกลับใจเป็นคนดีเสีย จะเป็น
มหากุศล

* **นักปราชญ์ทั้งปวง** ไม่ชอบให้คน
เกลียดกัน ดูถูกกัน ต้องรัก-เคารพกัน
เสมอหน้า จึงจะมีสันติสุขเกิดขึ้นได้

* **การทำความดี** ดีจริงหรือดีปลอม
บริสุทธิ์ใจหรือไม่บริสุทธิ์ใจนั้น การ
กระทำใด ๆ ก็ตาม ถ้าทำเพื่อประ-
โยชน์สุขของผู้อื่น เป็นความดีจริงทั้ง
นั้น ถ้าทำเพื่อประโยชน์ของเราเอง
เป็นความดีปลอมทั้งนั้น เมื่อทำความ
ดีด้วยความบริสุทธิ์ใจ มีความจริงใจ
ไม่หวังสิ่งตอบแทน จึงจะเป็นความดี

แท้-ดีจริง หากทำเพื่อต้องการอามิส
สินจ้าง เพื่อรางวัลตอบแทน หรือเพื่อ
เอาใจผู้อื่น หรือเสแสร้งเพื่อหวังประ-
โยชน์ถือเป็นคนดีปลอม

- * การทำความดี มีคนรู้เห็นมาก ก็
กลายเป็นความดีทางโลกไป
แต่ถ้าทำแล้วไม่มีผู้รู้เห็น เหมือนการ
ปิดทองหลังพระ นี้เป็น ความดีทาง
ธรรม ฟ้ำดินย่อมประทานผลดีให้
ส่วนความดีทางโลก ก็จะได้รับแต่
ชื่อเสียงเกียรติยศ ความมั่งคั่งเป็น
ผลตอบแทน การมีชื่อเสียงโด่งดัง ชาว
โลกมักจะเห็นว่าเป็นผู้มีบุญวาสนา

แต่ทางธรรมแล้ว เห็นว่าผู้หนึ่งมิได้ทำ
ความดีมากพอกับการมีชื่อเสียงจึงมัก
จะได้รับผลไม่ดีในบั้นปลาย

แต่คนดีที่ได้รับการปรักรักษาจนเสียชื่อ
เสีย ลูกหลานกลับเจริญรุ่งเรืองได้ดี
มีสุข เพราะ ผู้ได้รับการปรักรักษา
นั้นสามารถอดทนต่อการถูกประ-
ณามหยามเหยียด หวานอมขมกลืน
ก้มหน้ารับความขมขื่นด้วยความ
สงบ เป็นการสั่งสมกุศลกรรมอย่าง
ใหญ่หลวง จะได้รับผลดีภายหลัง
ลูกหลานจึงมีโอกาสได้ดี ต้องเห็น
ความสลับซับซ้อนของการทำความดี

ที่แท้ และดีปลอม จะทำความดีได้
ถูกต้อง

* ผู้เป็นขุนนาง ถ้าไม่ชำระความตาม
เหตุผลข้อเท็จจริง เอาแต่อารมณ์ตน
เป็นใหญ่ ราษฎรย่อมไม่มีตัวอย่าง
อันดีงามให้ประพฤติปฏิบัติตาม จิตใจ
ของราษฎรหาที่ยึดเหนี่ยวเป็นสรณะ
ไม่ได้

* ในโลกนี้ ไม่มีสิ่งใดจะน่าละอาย
ไปกว่า ตนเองไม่รู้ดีรู้ชั่ว
ความละอาย และเกรงกลัวต่อบาป
นั้น เป็นความยิ่งใหญ่ของมนุษย์ใน
โลกนี้ ผู้ใดมีไว้ ย่อมได้ชื่อว่า เป็น

ปราชญ์ผู้ใดมิได้มีไว้ ย่อมเหมือนนสัตว์
เดรัจฉาน

* การให้อภัย เป็นคุณธรรมที่ดี
แต่ถ้าให้อภัยคนพาล จะยิ่งเกะกะ
ระรานยิ่งขึ้น ไม่ควรปล่อยให้คนพาล
เหิมเกริม หากทางกำราบเสียก่อนจะ
สายเกินแก้ ไม่ให้อภัยคนพาล ช่วยกัน
กำราบให้กลับตัวได้ ก็จะเป็นความดี
แท้

ให้ใครเลี้ยงดี ?

พระยาสุนทรพิพิธ

สิบพ่อค้า (เลี้ยง) ไม่เท่าหนึ่งพญาเลี้ยง

นี่เป็นคติพจน์ที่มีมาแต่อดีต แต่ปัจจุบันท่านว่าผิดความจริงใช้ไม่ได้แล้ว และท่านว่าคติใหม่ คือ สิบพญา (เลี้ยง) ไม่เท่าหนึ่งพ่อค้าเลี้ยง

ฟังแล้วยังไม่สนิทใจนัก จึงเลยเอามาคิดเล่นเป็นการบ้าน และก็ต้องขอบอกกล่าวเสียก่อนว่า ที่จะพูดถึงนี้หมายถึง เฉพาะพญาและพ่อค้าที่ท่านยอมเลี้ยง เพราะอาจมีท่านที่ไม่เลี้ยงใครเลยก็ได้

จริงละถ้าคำว่าเลี้ยงหากมีความหมาย
แต่เพียงว่า ให้อยู่ให้กินให้เงินทองหรือ
ทรัพย์สินอื่น ๆ พ่อค้าคงมิให้กินจนอึดจน
บริบูรณ์ยิ่งกว่าที่พญาจะให้ได้แน่ เพราะ
พญาไม่ใช้พ่อค้า การเลี้ยงของพญาจึง
มิได้เลี้ยงอย่างพ่อค้า คือ เลี้ยงให้แต่กิน
อาหารกินเงินกินทองโดยพญาอาจเกรง
ว่าผู้รับเลี้ยงจะหลงกินจนไม่รู้จักอึด แล้ว
เลยท้องแตกตายก็เป็นได้กระมัง

ผู้เขียนเข้าใจเอาเองว่าคติพจน์แห่ง
อดีตนั้น ท่านคงมีความหมายไปในทางสูง
มิใช่ให้หมายความไปในทางต่ำ ซึ่งเข้าใจ
เอาง่าย ๆ ว่าเลี้ยงก็คือให้กิน แล้วก็จะเลย

กินอย่างไม่เลือก หรือกินจนท้องแตกนั้น
 ก็หาไม่ เลี้ยงของท่านต้องหมายความว่า
 ทำให้คนเป็นคนดีและมีความสุขเจริญสืบ
 ไป อันจะเป็นคุณประโยชน์แก่ทั้งตนเอง
 วงศ์สกุล และบ้านเมือง มิใช่เลี้ยงให้กิน
 จนกลายเป็นคนตะกละเช่นนั้นเป็นแน่
 ซึ่งอาจเรียกได้ว่าเป็นการเลี้ยงเพื่อชีวิต
 อันงามของผู้รับเลี้ยงในอนาคตนั่นเอง

ในอดีตนั้น พ่อแม่ที่หวังจะปลูกฝัง
 ลูกหลานให้เป็นคนดีมีเกียรติเป็นหลักฐาน
 สืบวงศ์ตระกูลต่อไป ย่อมมองหาโอกาส
 ที่จะให้ลูกหลานได้เข้าอยู่เข้ารับการศึกษา
 สอนอบรมในสถาบันสูง ๆ ซึ่งเป็นที่แน่

ใจว่าลูกหลานจะต้องเป็นคนดีในวันหน้า
ไม่กลายเป็นคนชั่วทำลายตัวเองและวงศ์
สกุล สถาบันดังกล่าวก็มี พระราชสำนัก
วังเจ้านาย บ้านขุนนาง และวัดสุตแต่
บิดามารดาจะสามารถหาช่องโอกาสให้
แก่บุตรหลานของตนได้ ณ ที่ใดแห่งไหน
ตามแต่อัธยาศัยของตน ๆ และก็สมควร
กล่าวให้ประจักษ์ไว้ ณ ที่นี้ว่า ประเทศ
ชาติดำรงความเป็นอิสระรักษาเอกราช
มาได้ถึงปัจจุบันนี้ ก็ด้วยกำลังกาย
กำลังปัญญาของชาวไทยผู้ได้รับการ
ฝึกอบรมมาจากสถาบันต่าง ๆ ดัง
กล่าวนี้เอง หาใช่บุคคลที่พ่อค้าเลี้ยง
แต่ประการใดเลย

อนึ่ง ในอดีตสภาพของบ้านเมืองหา
ได้เป็นเช่นปัจจุบันนี้ มีภาวะที่แตกต่าง
กันมากบรรพบุรุษของเราต้องช่วยกัน
สร้างชาติ ป้องกันชาติ ด้วยการต้อง
ต่อสู้อุปสรรคศัตรูแทบไม่มีเวลาพักผ่อน
ในระยะเวลา ๑๐๐ ปี ต้องสู้รบกับพม่า
๕๐ ครั้ง เสร็จจากศึกพม่า มหาอำนาจ
ในยุโรปก็เข้ามารุกราน ทั้งด้านการเมือง
และการเศรษฐกิจ ชาวเอเชียหลายชาติ
ต้องเสียดินแดนและเอกราชตกเป็นเมือง
ขึ้นของชาวยุโรป ประเทศไทยเราเอง
ก็ต้องเสียดินแดนไปไม่น้อยหากแต่ยังคง
รักษาอิสรภาพและเอกราชไว้ได้ ไม่

ต้องตกเป็นทาสของฝรั่ง ด้วยเหตุดังนี้
 ในสมัยอดีต การป้องกันรักษาดินแดน
 บ้านเมือง ให้คงอยู่ในความเอกราชมี
 อิศรภาพ จึงเป็นความสำคัญกว่าสิ่งใด ๆ
 อันเรียกได้ว่า **ราชการเป็นใหญ่** ชาติ
 บ้านเมืองจึงต้องการคนดีมีปัญญาและ
 ฝีมือเพื่อเป็นกำลังเป็นอย่างมาก ฉะนั้น
 ราชการจึงต้องเพาะคนดีเลี้ยงบารุงคนดี
 เพื่อเป็นกำลังดังกล่าว และก็น่าจะเพราะ
 เหตุนี้เอง คติพจน์ที่ว่า สิบพ่อค้า (เลี้ยง)
 ไม่เท่าหนึ่ง พญาเลี้ยง จึงได้เกิดขึ้น และ
 เกิดขึ้นจากความเป็นจริง มิใช่คำบอก
 กล่าวอย่างลอย ๆ เล่น ๆ เลย

ความต้องการคนดีมีปัญญาเพื่อเป็น
กำลังราชการบ้านเมือง คงมีสืบมาจน
ถึงรัชกาลที่ ๕ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์
เมื่อพระองค์ทรงปรับปรุงระเบียบบริหาร
ราชการแผ่นดินเพื่อไปสู่ความเป็น
ระเบียบเรียบร้อยตามวิถีแห่งอารยธรรม
สมัยใหม่ ประเทศชาติจะได้มีความ
เจริญมั่นคงปลอดภัยพร้อมกับการจัด
การศึกษาให้แก่ประชาชนทั้งชาติ พระ
องค์ยังต้องจ้างให้กุลบุตรกุลธิดาเข้า
เล่าเรียนศึกษาหนังสือ เพื่อได้เป็นกำลัง
รับราชการงานเมืองสืบไป เมื่อเข้ารับ
ราชการแล้ว ก็พระราชทานยศศักดิ์

เกรียญตราความดีความชอบ เป็นบำเหน็จ
 รางวัลและเป็นกำลังใจอันเป็นลักษณะ
 พญาเลี้ยง และก็โดยลักษณะดังกล่าวนี้
 และคงจะเป็นเหตุผลรับรองว่า คติพจน์
 แห่งอดีตเป็นความถูกต้องเป็นความจริง
 คือ พญาเลี้ยงดีกว่าพ่อค้าเลี้ยง เพราะ
 พญาเลี้ยงเพื่อให้เป็นคนดีมีวิชามีปัญญา
 ความรู้สำหรับเป็นกำลังรักษาป้องกัน
 บ้านเมืองให้ปลอดภัยคงความเป็นเอกราช
 อยู่ได้ตลอดมา และกล่าวโดยนัยแห่งผล
 ตามปฏิบัติการนี้ก็คือราชการเลี้ยงประ-
 ชาชน ประชาชนก็เลี้ยงบ้านเมืองถ้อยที่
 ต่างก็มีประโยชน์แก่กันและกัน และประ-

โยชน์นี้ก็เป็นสาธารณะ มิใช่เป็นส่วน
เฉพาะบุคคล หรือประโยชน์ฝ่ายเดียว
อันแสดงว่า พญาเลี้ยงจึงมิใช่เลี้ยงเพื่อ
กินแต่อาหาร กินเงินกินทองฯ จึงไม่มี
เหตุ ที่จะทำให้ท้องแตกตายหรือเกิดโทษ
ภัยแก่ประชาชน และประเทศชาติแต่
ประการใด ๆ เลย

คร่าวนี่กลับมาพิจารณาคติใหม่ คือ
พ่อค้าเลี้ยง เพื่อเปรียบเทียบกับคติเก่า
คือ พญาเลี้ยง ให้ชัดเจนอีกครั้งหนึ่ง ว่า
ฝ่ายไหนจะมีอุดมการณ์สูงต่ำ ดีไม่ดี ต่าง
กันหรือเหมือนกันอย่างไร อุดมการณ์
ของคติเก่าดังกล่าวมาแล้ว อาจสรุปย่อ

ย่อลงได้ว่า ลักษณะพญาเลี้ยงย่อम्मุง
ที่จะให้คนเป็นคนดี เพื่อเป็นกำลังของ
ประเทศชาติ มิใช่เลี้ยงเพื่อประโยชน์
ส่วนตัว แต่เพื่อสาธารณประโยชน์ มิ
ใช่เลี้ยงเพียงเพื่อให้กินอาหารกินเงิน
กินทอง แต่หากให้เสพย์คุณธรรม
ความดีมีความรู้เพื่อเป็นพลเมืองดี คือ
เป็นกำลังอันดีสำหรับปกป้องรักษา
ประเทศชาติ เป็นการเลี้ยงในลักษณะ
บุพการี ส่วนผู้รับเลี้ยงหรือถูกเลี้ยง ก็
ได้เป็นกำลังงานของผู้บังคับบัญชา และ
มีหน้าที่บำรุงรักษาป้องกันประเทศชาติ
อันนับว่าไม่เพียงแต่จะได้ชื่อว่า เป็นผู้

กตัญญูกตเวทิต่อผู้บังคับบัญชา หรือผู้
 เลี้ยงตนเท่านั้นไม่ หากยังควรได้ชื่อว่า
 เป็นผู้มีกตัญญูกตเวทิต่อประเทศชาติอีก
 ด้วย

ส่วนอุดมการณ์ของคติใหม่ คือ
พ่อค้าเลี้ยงนั้น เบื้องต้นก็จะเห็นได้ทันที
 ว่า มิใช่เพื่อสาธารณประโยชน์ หรือ
 ประโยชน์ของประเทศชาติ **แต่เป็นประ-**
โยชน์ส่วนตัวของพวกเขา โดยจำเพาะ
 เท่านั้น ทั้งนี้โดยอาชีพทางการค้า ซึ่ง
 ต่างกับอาชีพทางราชการ ฉะนั้น **การ**
เลี้ยงของพ่อค้าจึงไม่คำนึงถึงชีวิตความ
เป็นอยู่ของผู้รับเลี้ยง ไม่ว่าจะป็นฉันใด

อย่างไม่ประการใดก็แล้วแต่ ถือว่าเป็น
 เรื่องของผู้รับเลี้ยงเอง ไม่เกี่ยวข้องกับอะไร
 กับเขาด้วย จะเป็นคนดีหรือคนชั่วก็สุด
 แต่ตัวผู้รับเลี้ยงเอง และวิธีเลี้ยงของพ่อค้า
 ก็จะเป็นไปในทำนองเลี้ยงดูปุ่เพื่อ
เอาใจไว้ให้เป็นการที่จะหา
กำไรให้ผู้เลี้ยงเท่านั้นเอง

อหนึ่ง โดยวิสัยพ่อค้าย่อมมุ่งผล
 กำไรเป็นที่ตั้ง ดังนั้น บุคคลที่เขาเลี้ยง
 จึงไม่เลือกชั้นวรรณะ และตำแหน่ง
 หน้าที่ สุดแต่เห็นว่าจะทำกำไรให้เขา
 ได้แล้ว เขาเป็นเลี้ยงทั้งนั้น แต่แน่ละ
 ถ้าเป็นบุคคลในวงราชการบ้านเมือง
 และมีตำแหน่งสูง ๆ หน้าที่กว้างขวาง

มีอำนาจมาก ๆ เขาย่อมพึงพอใจมุ่งหวังที่จะเข้าให้ถึงจับมาเลี้ยงเพราะเขาจะได้อาศัยอิทธิพลทำกำไรได้มาก ๆ ทั้งจะได้เป็นโล่ป้องกันภัยจากบ้านเมืองให้เขาด้วย และแล้วก็คืบคลานไปถึงอภิสิทธิ์เอกสิทธิ์ ในทางเศรษฐกิจ การค้าการเงิน ต้องตกเข้าอยู่ในกำมือของเขาตั้งความปรารถนา

อีกประการหนึ่ง การที่ผู้ซึ่งเขาเลี้ยงปฏิบัติงานให้เกิดผลกำไรแก่เขา นั้น จะกระทำด้วยวิธีใด ๆ แม้จะเป็นบาปอกุศลเป็นการฝ่าฝืนกฎหมาย หรือเป็นการทำลายประโยชน์แห่งชาติบ้าน

เมืองของตน เขาก็จะไม่รับรู้เอาใจใส่
 ด้วย ขอเพียงแต่ให้เกิดผลกำไรแก่เขา
 เท่านั้นเป็นพอ ดังนั้นผู้รับเลี้ยงจากเขา
 ถ้าเป็นคนละโมภโลกมากคิดแต่จะกิน
 ให้อิ่มจนลืมความจริงว่ามนุษย์ทุกคน
 จะต้องตายไม่วันใดก็วันหนึ่ง ก็อาจ
 กระทำเพื่อพ่อชื่อแม่ชื่อ (สปอนเซอร์)
 จนเกิดเป็นภัยแก่ตนเองอย่างมิทันนึก
 ฝันก็เป็นได้ แล้วผลที่เขาเลี้ยงซึ่งตนกิน
 เข้าไว้นั้น ก็จะไม่ช่วยความทุกข์ความ
 ตายของตนได้แต่ประการใดเลย แม้
 พ่อค้าผู้เลี้ยงเขาก็อาจหันหน้าหนี หรือ
 อาจหันมาซ้ำเติมเอาด้วยก็ได้ กรณีดัง
 กล่าวนี้ก็ดูเหมือนจะมีตัวอย่างอยู่แล้ว

โดยวิสัยดังกล่าว การเลี้ยงของ
พ่อค้าจึงมีระเบียบวิธี ถึงกับมีงบประมาณ
เป็นสัดส่วนสำหรับเลี้ยงซึ่งเรียกว่า
รายจ่าย “เก้าเจ็ยะ” และเลี้ยงตั้งแต่
อาหารการกินเป็นเบื้องต้นหรือผู้รับเลี้ยง
จะให้จัดไปเลี้ยงที่บ้านตนหรือที่ไหน ๆ
ก็ได้ หรือผู้รับเลี้ยงจะมีงานเลี้ยงงาน
มงคลไม่มงคลประการใด จะให้ผู้เลี้ยงไป
จัดเลี้ยงโดยตนไม่ต้องออกทรัพย์ก็ยังมี
เรื่องเลี้ยงเรื่องกินเป็นเรื่องเล็กสำหรับ
พ่อค้า แต่เป็นผลใหญ่ที่เป็นทางเข้าถึงผู้มี
อำนาจวาสนาผู้รับเลี้ยงและเป็นบันได
ขั้นต้น ขั้นต่อไปเมื่อได้กำไรบ้างแล้ว

หรือเห็นช่องที่จะได้กำไรแน่แล้ว การ
 กินอื่น ๆ ก็จะมา เช่น กินเงินกินทอง
 กินเอียวกินหุ่นอย่างกินเปล่ากินฟรี ตลอด
 ถึงให้กินตำแหน่งหน้าที่เป็นกิตติมศักดิ์
 ไม่ต้องทำการงาน ขอเพียงแต่เอาชื่อไป
 โฆษณาว่าห้างนี้ บริษัทนั้น ธนาคาร
 โฉนด มีผู้ทรงอำนาจทรงอิทธิพลร่วมงาน
 หรือร่วมเป็นเจ้าของอยู่ด้วย เท่านั้นก็จะ
 เกิดผลอย่างไพศาล เพราะอิทธิพลดัง
 กล่าว โดยจะเป็นโล่ป้องกันภัย และเป็น
 ทางไหลมาเทมาแห่งกำไรพร้อมด้วย
 อภิสัทธี เอกสัทธี อันจะทำให้กิจการ
 เจริญกว้างขวางยิ่งขึ้นโดยรวดเร็ว

เมื่อฝ่ายผู้เลี้ยงเลี้ยงอย่างดีฝ่ายผู้รับเลี้ยงก็ต้องปฏิบัติการตอบแทนเป็นอย่างดีให้สมกันเพราะเมื่อกำไรสูงขึ้น ค่าเลี้ยงก็ย่อมสูงขึ้นตามกันด้วย ถึงขั้นนี้แหละที่ควรประหวั่นว่าความโลภจะทำให้เกิดความหลงจนเป็นเหตุให้ผู้รับเลี้ยง ปฏิบัติการอันเป็นภัยแก่ประชาชนหรือบ้านเมือง โดยไม่รู้สึกรู้สีกี่ได้ จึงเป็นเรื่องที่ผู้รับเลี้ยงเองควรจะได้มีสติระวังตัวเองบ้าง จะได้ไม่ต้องเสียใจตนเองภายหลัง

ควรกล่าวอีกประการหนึ่งก็คือ การเลี้ยงของพ่อค้า มิได้มีลักษณะเป็นบุพการีและการปฏิบัติของผู้รับเลี้ยงก็มีได้เป็น

กตัญญูกตเวที ลักษณะการเลี้ยงของ
พ่อค้า เป็นไปตามวิธีการค้า หรือ
ลงทุนเพื่อเกิดผลกำไรแก่ตนดูไม่ผิด
อะไรกับลักษณะของพ่อชื่อแม่ชื่อ
(สปอนเซอร์) ส่วนการปฏิบัติของผู้รับ
เลี้ยงก็เช่นเดียวกัน มีลักษณะดังผู้
โฆษณาหรือผู้รับสปอนเซอร์ อันเป็น
วิธีของการค้าโดยแท้ กล่าวอีกนัยหนึ่ง
ว่า การกระทำของทั้งสองฝ่าย มีเจตนา
อันไม่เป็นกุศล ดังนั้นผลของการกระทำ
ทำ จึงจะกลายเป็นกุศลขึ้นมิได้เลย
ที่กล่าวมาอย่างยืดยาวนี้ ก็โดย
อาศัยวิธีการของการวิเคราะห์วิัจัย ซึ่ง

ถือเอาข้อมูลและเหตุผลเป็นเครื่อง
 วิวินิจฉัยและความดังกล่าวมานี้ ผู้
 เขียนก็มีได้กล่าวเอาเองตามชอบใจ
 แต่กล่าวตามที่ได้สดับฟังจากสาธารณะ
 และเมื่อสาธารณะเป็นที่สนใจกันอยู่
 แล้ว เรื่องนี้จึงมิใช่เรื่องลึกลับอันใด
 หากเป็นเรื่องที่รู้ ๆ เห็น ๆ กันอยู่ ที่
 ผู้เขียนนำมากล่าวขึ้นก็ด้วยความไม่
 แน่ใจว่า คดีเก่าคดีใหม่ไหนจะดีกว่า
 กัน จึงได้หาเหตุผลมาเปรียบเทียบ
 กันดูและวินิจฉัยกันเล่น แต่ในที่สุด
 อย่างไหนจะดีกว่ากัน จะให้ใครเลี้ยงดี
 หรือไม่ให้ใครเลี้ยงเลยนั้น ก็น่าจะเป็น

ไปตามคติธรรมที่ว่า

“นानาจิตต์” นั้นแล---

ขอขอบคุณ คุณชัยทัต สุนทรพิพิธ
ที่อนุญาตให้นำบทความข้างต้นของท่าน
เจ้าคุณสุนทรพิพิธมาลงเผยแพร่เป็น
วิทยาทาน ซึ่งนับได้ว่าเป็นบทความที่
ทรงไว้ซึ่งคุณค่า และคติธรรมเตือนใจ
ที่ดียิ่ง

ม.ร.ว.อดุลย์ ภัททิยากร

“ เอ็งกินเหล้าเมาๆไม่ว่าหรอก
แต่อย่าออกนอกทางไปให้เสียผล
จงอย่ากิน เช่น สันทาคคอด ลั่นบน
งามั้ช ชนชั้น ป็ญญูตุงุสากทว ”

กวีนิพนธ์

(กรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์)

พุทธะ คือ

ผู้รู้

ผู้ตื่น

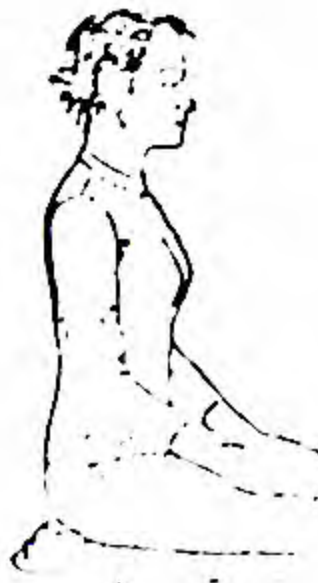
ผู้เบิกบาน.

- ★ พุทธศาสนิกชน จะเป็นผู้อ่อนโยน
นุ่มนวลด้วยมารยาท อธิษาศัย
และเมตตาเกื้อกูล

วิธีกราบ
เบญจางคประดิษฐ์

การเตรียมกราบ แบบเบญจางคประดิษฐ์

การเตรียมกราบ แบบเบญจางคประดิษฐ์

ท่านชาย นั่งคุกเข่า
จังหวะที่ ๑ ยกมือขึ้นประนมระหว่างอก

ท่านหญิง นั่งคุกเข่าราบ

จังหวะที่ ๒ ขกมือประนมขึ้น จรดหน้าผาก
หัวแม่มือทั้งสองอยู่ระหว่างคิ้ว ทำนขาข ศรษะตั้งตรง

ทำนหญิง ก้มศีรษะลงเล็กน้อย

ท่าผู้ชาย ข้อศอกตอกกับหัวเข่า

จังหวะที่ ๓ หมอบกราบลงให้หน้าผากจรดพื้น

วางฝ่ามือแบราบข้างกันหนึ่งฝ่ามือ

ก้มศีรษะลงให้หน้าผากจรดพื้นในระหว่างฝ่ามือทั้งสอง

ท่าหญิง ให้ข้อศอกทั้งสองชนขาข้าง

พิมพ์ที่โรงพิมพ์บ้านอุเบกขา

512 ถ.สรรพาวุธ แขวงบางนา เขตพระโขนง กท

โทร. 393-0617

